

Spomin

Silvo Šinkovec

Na seminarju *Osebni dnevnik* napišemo svojo življenjsko zgodbo. Ira Progoff je zasnoval delo na podlagi narativne filozofije, ki trdi, da naša zavest deluje narativno. Iz zaporedja preteklih dogodkov izberemo nekatere in jih vključimo v zgodbo: v pripoved dneva, leta, življenja. Podoba o nas je zgodba, ki jo ustvarimo o sebi. Na seminarju na novo napišemo svojo zgodbo. Potujemo po sledih spomina in preteklo izkušnjo prenesemo v sedanost (*re-enactment*), vstopimo vanjo in z vidika toka dogodkov v času na nov način povezujemo pretekle dogodke. Ko na novo gledamo svojo zgodbo, odkrijemo smisel nekaterih preteklih (predvsem bolečih) dogodkov. Ker jih gledamo s perspektive sedanjega življenja, jih vidimo drugače. Ker jih razumemo, vidimo njihov smisel in pomen, jih sprejmemo, zato ne bolijo več. Udeleženci seminarja povedo, da jih to pomiri in napolni z upanjem. To je terapevtski učinek.

In kaj dela zgodovinar? Zbira podatke o preteklosti in jih interpretira. Collingwood, znani filozof zgodovine, je trdil, da so človekova dejanja razumna (*homo sapiens*). Zgodovina je po njegovem zgodovina misli, ki se izraža v dejanjih in dogodkih. Bolj kot dogodki sta ga zanimala človekovo razmišljanje in njegova motivacija za delovanje. Collingwoodu so očitali, da je precenjeval vlogo razuma pri človekovih dejanjih in odločitvah. Človek ne deluje samo racionalno, ampak mnoge odločitve slonijo na drugih motivih (čustva, potrebe, duh). Zato je zgodovina uspešna znanost, če je večdisciplinarna, ker več strok (filozofija, psihologija, sociologija, etnologija, teologija itd.) bolje pojasni človekova pretekla dejanja.

Bergson si predstavlja našo zavest kot sosledje mentalnih stanj. Posamezni dogodki so organizirani v času, a niso ločeni drug od drugega, ampak si sledijo. Preteklost je vključena v sedanost – ji je na voljo. Nimamo pa neposrednega stika s preteklostjo, ne moremo je doživeti. Dostopna je le posredno. Zgodovinar na podlagi zgodovinskega gradiva s pomočjo predstave, imaginacije in refleksije ustvarja razlago, svoje razumevanje preteklosti. Zgodovinar je pod vtisom zgodovine, hkrati pa jo prav on ustvarja. To, kar iščemo v preteklosti, je povezano z našimi sedanjimi prepričanji in vrednotami. Sedanost in preteklost sta v zanimivem odnosu.

Interpretacija, ki jo ustvari zgodovinar, je odvisna od njegovega miselnega obzorja. Kakšno zgodovino pišemo, je odvisno od tega, kako si predstavljamo človeka: od antropologije, sociologije, teologije. Zgodovina ni veda sama zase. Interpretiramo jo z vidika sedanjega razumevanja človeka in družbe, zato je pomembno, da se zavedamo, s kakšno filozofijo raziskuje zgodovinar.

Collingwood človeka vidi predvsem kot nosilca kronike, zanj je spomin le zaporedje preteklih dogodkov. Toda spomin je način delovanja zavesti. Zavest ne niza zaporedja dogodkov, ampak iz mnoštva dogodkov izbira pomembne in jih povezuje v smiselno zgodbo. Zgodovina je obnova (*re-enactment*) preteklosti. Preteklo izkušnjo prenesemo v sedanost, da bolje razumemo sebe – kdo smo in zakaj smo to, kar smo. V tem smislu razumemo Kanta, ki trdi, da je zgodovinarjeva naloga pojasniti, od kod prihajamo in kako se je gradila naša istovetnost.

Spomin imamo zato, da vidimo svojo preteklost v vsem bogatem dogajanju, da vidimo dobre rešitve, prave odločitve in milost, ki nas je spremljala. Iskati moramo tisto, kar nam je pomagalo preživeti v najtežjih časih in s čimer smo si osmišljali življenje, da smo prebrodili krizo. Spomin, napolnjen z dobrim in lepim, vsakega človeka navdihuje za lepa dejanja in plemenito držo. Zato mora biti zgodovina polna lepega in odrešujočega. Ves svet je užival v filmu *Življenje je lepo*. Navdihuje lahko tudi v koncentracijskem taborišču, če je v človeku prava lučka, ki sije in osmišlja, ki ljudi povezuje z nežnostjo in hrani z ljubeznijo. Kaj iščemo v zgodovini, veliko pove o tem, kdo smo danes.